

PAKIET MATERIAŁÓW DYDAKTYCZNYCH

do kształcenia na odległość dla nauczycieli
fizyki w szkole ponadpodstawowej

Projekt „Wsparcie placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych w realizacji zadań związanych z przygotowaniem i wsparciem nauczycieli w prowadzeniu kształcenia na odległość”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
Materiał opracowany w ramach grantu przez Zachodniopomorskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Szczecinie

SCENARIUSZ 1 (z 1)

SCENARIUSZ ZAJĘĆ DLA uczniów III klasy liceum i IV klasy technikum, zakres podstawowy

PROWADZONYCH PRZEZ nauczyciela fizyki

OPRACOWANY PRZEZ Zdzisława Nowaka

(Zachodniopomorskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Szczecinie)

TEMAT: Przemiany energii zachodzące w odnawialnych źródłach energii.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE:

- wykorzystanie pojęć i wielkości fizycznych do opisu zjawisk oraz wskazywanie ich przykładów w otaczającej rzeczywistości;
- planowanie i przeprowadzanie obserwacji lub doświadczeń oraz wnioskowanie na podstawie ich wyników;
- posługiwanie się informacjami pochodzącymi z analizy materiałów źródłowych.

TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- wyodrębnia z tekstów, tabel, diagramów lub wykresów, rysunków schematycznych lub blokowych informacje kluczowe dla opisywanego zjawiska bądź problemu, przedstawia te informacje w różnych postaciach;
- przeprowadza wybrane obserwacje, pomiary i doświadczenia, korzystając z ich opisów, wyróżnia kluczowe kroki i sposób postępowania oraz wskazuje rolę użytych przyrządów i uwzględnia ich rozdzielczość;
- posługuje się pojęciami pracy mechanicznej, mocy, energii kinetycznej
- i energii potencjalnej wraz z ich jednostkami, stosuje zasadę zachowania energii mechanicznej do obliczeń;
- odróżnia przekaz energii w postaci ciepła między układami o różnych temperaturach od przekazu energii w formie pracy;
- posługuje się pojęciami natężenia prądu elektrycznego, napięcia elektrycznego oraz mocy wraz z ich jednostkami;
- opisuje funkcję diody półprzewodnikowej jako elementu przewodzącego

- w jednym kierunku oraz jako źródła światła;
- opisuje zjawiska jonizacji, fotoelektryczne i fotochemiczne jako wywołane przez promieniowanie o częstotliwości większej od granicznej.

METODY PRACY:

- praca z tekstem popularnonaukowym;
- praca z filmem edukacyjnym;
- technika SWOT;
- doświadczenia i pomiary;
- dyskusja;
- esej inspirowany zdjęciem.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- film pt. Odnawialne źródła energii;
- karta do analizy SWOT;
- karty pracy doświadczalnej z instrukcją postępowania;
- zestaw do doświadczenia pt. „Wiatrak energetyczny”: model wiatraka lub wentylator komputerowy z demontażu, suszarka do włosów, multimetr cyfrowy, przewody łączeniowe z zaciskami krokodylkowymi, anemometr (opcjonalnie);
- zestaw do doświadczenia pt. „Elektrownia wodna”: model elektrowni wodnej lub wentylator komputerowy z demontażu, kran z wodą lub duża butla z kranikiem, kuweta lub inne płaskie naczynie do odbioru wody, multimetr cyfrowy, przewody łączeniowe z zaciskami krokodylkowymi, taśma miernicza, cylinder miarowy;
- zestaw do doświadczenia pt. „Bateria słoneczna”: dowolny mały panel fotowoltaiczny (bateria słoneczna z demontażu lampy solarnej lub kalkulatora), multimetr cyfrowy, przewody łączeniowe z zaciskami krokodylkowymi, słońce lub sztuczne źródło światła, luksomierz lub aplikacja Phyphox na smartfony.

PRZEWIDYWANY CZAS:

2 jednostki lekcyjne – część 1 (35 minut) i część 2 (45 minut)

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Część 1.

1. Powitanie uczniów, podanie tematu lekcji i przedstawienie celów w formie zrozumiałej przez uczniów oraz kryteriów sukcesu. (ok. 5 minut)
2. Przypomnienie pojęć i wzorów, które będą przydatne na zajęciach w formie krótkiego wykładu online. (ok. 5 minut)
3. Prośba o podanie przez wszystkich uczniów (na czacie) lub w formie notatki na stronie jamboard.google.com skojarzeń do pojęcia „Źródła odnawialne energii” i utworzenie wspólnej mapy mentalnej na ten temat. (ok. 10 minut)
4. Wyświetlenie filmu pt. [Odnawialne źródła energii](#). Zadaniem uczniów jest wybranie jednego rodzaju źródła energii i skupienie się na zaletach oraz wadach tej formy pozyskiwania energii. Ponadto uczniowie mają się zastanowić nad przemianami energii tych źródeł w celu uzyskania z nich energii elektrycznej lub ciepłej. (ok. 10 minut)
5. Podsumowanie lekcji i wyjaśnienie obowiązkowego zadania domowego, polegającego na wypełnieniu karty SWOT (Załącznik nr 1) dla wybranego przez siebie odnawialnego źródła energii i przesłaniu jej do nauczyciela w formie pliku WORD lub w formie czytelnego zdjęcia karty po jej wypełnieniu. Zapowiedź tematyki części drugiej zajęć. (ok. 5 minut)

Część 2. (realizowana tydzień później)

1. Powitanie uczniów, przypomnienie tematu lekcji i przedstawienie celów lekcji oraz planowanego jej przebiegu. (ok. 2 minut)
2. Omówienie poprawności wypełnionych i przesłanych kart SWOT. (ok. 5 minut)
3. Wprowadzenie pojęcia sprawności przemian energii (η). Zapisanie podstawowego wzoru i stwierdzenie, że η jest wielkością o wartości zawsze mniejszej od jedności, ze względu na straty energii podczas jej przemian. (ok. 2 minuty)
4. Przeprowadzenie dyskusji na platformie edukacyjnej na temat możliwych przyczyn strat energii podczas wykorzystywania wybranych przez uczniów odnawialnych źródeł energii. (ok. 5 minut)

5. Wykonanie pokazu pierwszego doświadczenia (Załącznik nr 2) i pomiarów napięcia oraz natężenia prądu generowanego w **prądniczy wiatraka** (silniczka wentylatora). Podanie wartości liczbowych wraz z informacją o szybkości wiatru działającego na wiatrak. Prośba o zapisanie tych wartości przez uczniów. (ok. 5 minut)
6. Wykonanie pokazu drugiego doświadczenia (Załącznik nr 3) i pomiarów napięcia oraz natężenia prądu generowanego w **prądniczy turbiny wodnej** (silniczka wentylatora). Podanie wartości liczbowych wraz z informacją o ilości wody spadającej na łopatki turbiny i wysokości spadku wody. Prośba o zapisanie tych wartości przez uczniów. (ok. 5 minut)
7. Wykonanie pokazu trzeciego doświadczenia (Załącznik nr 4) i pomiarów napięcia oraz natężenia prądu generowanego w oświetlonej **baterii słonecznej** (panelu fotowoltaicznego). Podanie wartości liczbowych wraz z informacją o natężeniu światła padającego na baterię. (ok. 5 minut)
8. Polecenie uczniom obliczenia mocy elektrycznej wydzielanej w każdym z trzech urządzeń i podania wyników, wraz z jednostką, na tablicy interaktywnej. (ok. 3 minut)
9. Przedstawienie sposobu oszacowania sprawności tych urządzeń i prośba o wykonanie niezbędnych obliczeń. Porównanie obliczonych sprawności z typowymi dla profesjonalnych wiatraków, elektrowni wodnych i paneli fotowoltaicznych. (ok. 5 minut)
10. Podsumowanie całości zajęć. Podziękowanie uczniom za ich aktywność. Podkreślenie znaczenia strategii wyboru energetyki opartej głównie na odnawialnych źródłach energii i odpowiedzialności uczniów za oszczędne użytkowanie energii oraz prośrodowiskowy styl życia. (ok. 4 minut)
11. Polecenie wykonania, jako obowiązkowej pracy domowej, testu ewaluującego wiedzę nabytą w trakcie ostatnich dwóch zajęć i samoocena jego wykonania po otrzymaniu od nauczyciela klucza odpowiedzi (Załączniki nr 5 i 6). Prośba o przesłanie e-maila z informacją o liczbie zdobytych punktów. (ok. 2 minut)
12. Propozycja (nieobowiązkowa) obejrzenia na platformie YouTube filmu pt. [Jak to działa? Odnawialne źródła energii](#) poszerzającego wiedzę o nowe rozwiązania w dziedzinie odnawialnych źródeł energii i sporządzenie notatki z refleksjami lub napisanie krótkiego eseju inspirowanego tematem lekcji oraz wybranym zdjęciem z „Błękitnego Pakietu” (z płyty DVD dołączonej do pakietu

edukacyjnego: Brennek M. (red.), (2012), *Błękitny Pakiet*, Warszawa: Regionalne Centrum Ekologiczne Polska.). (ok. 2 minut)

EWALUACJA ZAJĘĆ:

- Wyniki testu jednokrotnego wyboru pt. „Odnawialne źródła energii”.
- Analiza notatek z obejrzanego filmu lub esejów inspirowanych tematem lekcji oraz wybranym zdjęciem z „Błękitnego Pakietu”.

BIBLIOGRAFIA:

1. Brennek M. (red.), (2012), *Błękitny Pakiet*, Warszawa: Regionalne Centrum Ekologiczne Polska.
2. Draus P., Gierek E., Kus K., Szymański B., Tabak W., (2011), *Pakiet edukacyjny na temat odnawialnych źródeł energii*, Kraków: Fundacja Wspierania Inicjatyw Ekologicznych.
3. Nowicki M., (2012), *Nadchodzi era Słońca*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

NETOGRAFIA:

1. *Odnawialne źródła energii*, film,
<https://www.youtube.com/watch?v=tWN7fyOSFOs> [dostęp: 06.11.21].
2. *Jak to działa? Odnawialne źródła energii*, film,
<https://www.youtube.com/watch?v=LfKzSrLOUlw> [dostęp: 06.11.21].
3. *Przelicznik natężenia oświetlenia*,
<https://www.naukowiec.org/kalkulatory/swiatlo.html> [dostęp: 06.11.21].

ZAŁĄCZNIKI:

Załącznik nr 1. Karta do analizy SWOT.

Załącznik nr 2. Karta doświadczenia nr 1.

Załącznik nr 3. Karta doświadczenia nr 2.

Załącznik nr 4. Karta doświadczenia nr 3.

Załącznik nr 5. Test „Odnawialne źródła energii”.

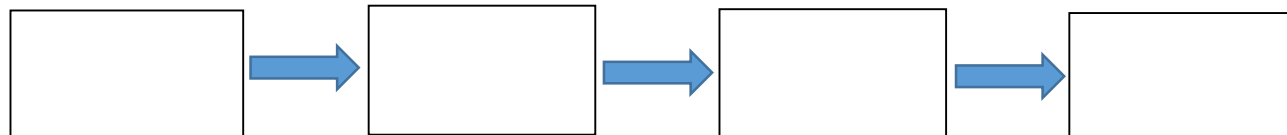
Załącznik nr 6. Odpowiedzi do testu „Odnawialne źródła energii”.

Załącznik nr 1

Karta do analizy SWOT.

Odnawialne źródło energii

.....
Przemiany energii (wpisz w ramki rodzaje energii, na które kolejno przetwarzana jest energia pierwotna).

Analiza SWOT

Wpisz do tabeli: mocne strony, słabe strony, problemy i szanse związane z użytkowaniem wybranego odnawialnego źródła energii.

<p>Mocne strony (Zalety)</p>	<p>Słabe strony (Wady)</p>
<p>Problemy</p>	<p>Szanse</p>

Załącznik nr 2

Karta doświadczenia nr 1.

TEMAT: Wiatrak energetyczny	
Czego potrzebujesz? Multimetr cyfrowy, przewody, krokodylki, wentylator z demontażu komputera lub model wiatraka, suszarka do włosów. Przydatny będzie także statyw z uchwytem i anemometr do pomiaru szybkości wiatru.	Dlaczego tak się dzieje? Energia mechaniczna wiatru skierowanego na śmigła wentylatora jest w prądnicie zamieniana na energię elektryczną w wyniku zjawiska indukcji elektromagnetycznej.
Jak będziesz postępować? Podłączysz końcówki wentylatora do multimetru, wybierając pokrętką pomiar napięcia (zakres kilku woltów) i/lub natężenia prądu (zakres kilku mA). Włączysz suszarkę i skierujesz strumień powietrza na łopatki wentylatora zamontowanego w statywie. Odczytasz i zapiszesz wskazania multimetru. Używając anemometru, zmierzysz także szybkość strumienia powietrza kierowanego na wentylator.	Nowe informacje? Zjawisko indukcji elektromagnetycznej odkrył w 1831 roku Michael Faraday. Zauważył on, że gdy poruszamy przewodnikiem w pobliżu magnesu, to w przewodniku pojawia się napięcie elektryczne. Jego wartość zależy zarówno od szybkości poruszania się przewodnika, wartości indukcji pola magnetycznego, jak i rozmiarów przewodnika.
Co się dzieje? W wyniku skierowania strumienia powietrza na łopatki wentylatora zaczyna się on obracać tym szybciej, im większego strumienia wiatru użyjemy. Łopatki obracają wirnik prądnicy, która wytwarza prąd elektryczny, o czym świadczą pomiary napięcia i natężenia wykonane za pomocą multimetru. Czynności pomiarowe wykonane dla rosnących szybkości strumienia powietrza pokazują wzrost mocy uzyskiwanej w prądnicie.	Gdzie to występuje? W nowoczesnych siłowniach wiatrowych ze śmigłami, przekładniami i generatorami, które służą do wytwarzania energii elektrycznej. Również w tradycyjnych wiatrakach, gdzie energia wiatru wykorzystywana była/jest do obracania żaren mielących zboże na mąkę i kaszę.

Załącznik nr 3

Karta doświadczenia nr 2.

TEMAT: Elektrownia wodna	
<p>Czego potrzebujesz? Multimetr cyfrowy, przewody, krokodylki, wentylator z demontażu komputera, kran z wodą lub duża butla wody z kranikiem i naczynie lub kuweta do odbioru wody. Przydatne będą także: statyw z uchwytem, cylinder miarowy oraz linijka.</p>	<p>Dlaczego tak się dzieje? Energia mechaniczna spadającej na śmigła wentylatora wody jest w prądnicy zamieniana na energię elektryczną w wyniku zjawiska indukcji elektromagnetycznej.</p>
<p>Jak będziesz postępować? Podłączysz końcówki wentylatora do multimetru, wybierając pokrętkiem pomiar napięcia (zakres kilku woltów) i/lub natężenia prądu (zakres kilku mA). Otworzysz zawór wody i skierujesz strumień wody na łopatki wentylatora, zamocowanego w statywie, dbając, aby nie zmoczyć prądnicy (silniczka). Odczytasz i zapiszesz wskazania multimetru. Zmierzysz także odległość od zaworu do łopatek wentylatora i objętość wody, jaka przepłynęła przez łopatki w określonym czasie.</p>	<p>Nowe informacje? Zjawisko indukcji elektromagnetycznej odkrył w 1831 roku Michael Faraday. Zauważył on, że gdy poruszamy przewodnikiem w pobliżu magnesu, to w przewodniku pojawia się napięcie elektryczne. Jego wartość zależy zarówno od szybkości poruszania się przewodnika, wartości indukcji pola magnetycznego, jak i rozmiarów przewodnika.</p>
<p>Co się dzieje? W wyniku spadku wody na łopatki wentylatora zaczyna się on obracać tym szybciej, im więcej wody użyjemy i im z większej wysokości ona spada. Łopatki obracają wirnik prądnicy, która wytwarza prąd elektryczny, o czym świadczą pomiary napięcia i natężenia wykonane za pomocą multimetru. Czynności pomiarowe wykonane dla rosnących wysokości spadku wody i objętości wody przepływającej przez łopatki pokazują wzrost mocy uzyskiwanej w prądnicy.</p>	<p>Gdzie to występuje? W tradycyjnych elektrowniach wodnych z turbinami i generatorami, które służą do wytwarzania energii elektrycznej. Również w młynach wodnych, gdzie energia spadku wody wykorzystywana była do obracania żaren mielących zboże na mąkę, a także w elektrowniach wiatrowych, gdzie zamiast wody, wiatr obraca śmigłami połączonymi przekładnią z prądnicą wytwarzającą prąd elektryczny.</p>

Załącznik nr 4

Karta doświadczenia nr 3.

TEMAT: Baterie słoneczne (panele fotowoltaiczne)	
<p>Czego potrzebujesz? Multimetr cyfrowy, przewody, krokodylki, panel fotowoltaiczny z dowolnego zestawu lub z demontażu kalkulatora lub lampy solarnej oraz dowolne źródło światła widzialnego (np. lampa lub słońce). Przydatny będzie także statyw z uchwytem i miernik natężenia oświetlenia lub aplikacja Phypbox na smartfony.</p>	<p>Dlaczego tak się dzieje? Energia światła padającego na fotoogniwo (złącze p-n) powoduje powstanie w materiale półprzewodnikowym nadmiarowych swobodnych elektronów i dziur, które zostają rozdzielone przez wewnętrzne pole elektryczne występujące w złączu. Nośniki te powodują powstanie napięcia i wywołują prąd elektryczny po zamknięciu zewnętrznego obwodu.</p>
<p>Jak będziesz postępować? Podłączysz przewody z panelu do multimetru, wybierając pokrętelem pomiar napięcia stałego (zakres kilku voltów) i/lub stałego natężenia prądu (zakres kilku mA). Włączysz lampę i skierujesz panel w stronę lampy (lub słońca). Odczytasz i zapiszesz wskazania multimetru. Czynności pomiarowe powtórzysz dla różnych natężeń oświetlenia. Za pomocą luksomierza lub smartfonu z pobraną aplikacją Phypbox zmierzysz także natężenie oświetlenia w miejscu panelu.</p>	<p>Nowe informacje? Zjawisko fotoelektryczne wewnętrzne zostało odkryte w połowie XIX wieku przez Aleksandra Becquerel'a, ale jego praktyczne wykorzystanie nastąpiło dopiero w połowie XX wieku w wyniku rozwoju technologii półprzewodnikowej. Typowe zastosowania to fotorezystory, fotodiody i fototranzystory, czyli elementy sterowane światłem. Fotoogniwa to diody p-n, którym nadano dużą powierzchnię czynną i asymetryczną strukturę złącza bliską powierzchni, odpowiednie kształty elektrod i antyodbleniowe pokrycie. Najczęściej stosowanym materiałem jest krzem, ale bada się także baterie wykonane z GaAs, CdTe, CIGS, perowskitowe oraz technologie wielozłączowe, cienkowarstwowe i z koncentratorem. Ich sprawność może przekraczać 40%.</p>
<p>Co się dzieje? W wyniku oddziaływania światła na półprzewodnikowy materiał panelu fotowoltaicznego w obwodzie zewnętrznym zaczyna płynąć prąd elektryczny tym większy, im więcej światła pada na jego powierzchnię.</p>	<p>Gdzie to występuje? W energetycznych instalacjach fotowoltaicznych, również jako źródło zasilania różnych obiektów, urządzeń, pojazdów, lamp, kalkulatorów i zabawek. Bardzo popularne stają się solarne mobilne ładowarki powerbanków i akumulatorów.</p>

Załącznik nr 5

Test „Odnawialne źródła energii”.

Zadanie 1.

Wśród wymienionych źródeł energii odnawialne źródła energii występują jako jedyne w punkcie:

- A) panele fotowoltaiczne, elektrownia geotermalna, elektrownia gazowa, kolektory słoneczne;
- B) elektrownia węglowa, elektrownia wodna, elektrownia jądrowa, elektrownia słoneczna;
- C) elektrownia wiatrowa, elektrownia wodna, elektrownia geotermalna, panele fotowoltaiczne;
- D) biogazownia, elektrownia pływowa, elektrownia termojądrowa, piec na biomasę.

Zadanie 2.

Do zalet elektrowni wiatrowych należą:

- A) brak zanieczyszczeń powietrza i odpadów;
- B) stabilna produkcja energii elektrycznej;
- C) duża moc pojedynczej siłowni wiatrowej;
- D) brak wpływu na środowisko naturalne.

Zadanie 3.

Do zalet elektrowni z panelami fotowoltaicznymi należą:

- A) wysoka sprawność przemiany energii promieniowania słonecznego w energię elektryczną;
- B) niskie koszty produkcji energii elektrycznej;
- C) łatwe i tanie procesy utylizacji zużytych paneli fotowoltaicznych;
- D) brak wpływu na środowisko naturalne.

Zadanie 4.

Do zalet elektrowni wodnych należą:

- A) spiętrzanie lustra wody rzek poprzez budowę tam i zapór;
- B) zabezpieczanie okolicznych mieszkańców przed powodzią;
- C) czysta, bezemisyjna i bezodpadowa produkcja energii elektrycznej;

D) brak wpływu na środowisko naturalne.

Zadanie 5.

Udział procentowy odnawialnych źródeł energii w całkowitym bilansie produkcji energii w Polsce wynosi aktualnie (w 2020 roku) około:

- A) 10% i większość pochodzi z energii geotermalnej;
- B) 15% i większość pochodzi z energii wody;
- C) 10% i większość pochodzi z paneli fotowoltaicznych;
- D) 15% i większość pochodzi z energii wiatru.

Zadanie 6.

Podstawowym zjawiskiem wykorzystywanym w produkcji energii elektrycznej w generatorach elektrycznych jest zjawisko:

- A) indukcji elektrostatycznej;
- B) indukcji elektromagnetycznej;
- C) elektrolizy;
- D) dysocjacji elektrolitycznej.

Zadanie 7.

Sprawność przemiany energii pierwotnej w odnawialnych źródłach energii:

- A) jest większa od sprawności przemiany energii pierwotnej w nieodnawialnych źródłach energii;
- B) jest mniejsza od sprawności nieodnawialnych źródeł energii;
- C) obie sprawności są w zasadzie równe;
- D) nie można tego stwierdzić jednoznacznie ze względu na zależność sprawności od rodzaju użytej energii pierwotnej i stały postęp w zwiększaniu sprawności przemiany energii ze źródeł odnawialnych.

Zadanie 8.

Najlepszym rozwiązaniem dla Polski w dziedzinie produkcji i zużycia energii elektrycznej oraz energii cieplnej jest:

- A) dostosowanie do posiadanych zasobów kopalnych kraju i skupienie się na źródłach nieodnawialnych;
- B) zwiększenie udziału energii otrzymywanej ze źródeł odnawialnych;

- C) zbudowanie mieszanego systemu produkcji opartego zarówno na odnawialnych, jak i nieodnawialnych źródłach energii, w tym ze znaczącym udziałem energetyki jądrowej;
- D) odejście w całości od energetyki opartej na nieodnawialnych źródłach energii i skupienie się wyłącznie na odnawialnych źródłach energii.

Zadanie 9.

Zainstalowana aktualnie w Polsce (2021) całkowita moc energetyczna oraz moc ze źródeł odnawialnych i roczna całkowita produkcja energii wynoszą w przybliżeniu odpowiednio:

- A) 40 GW; 6 GW; 140 TWh;
- B) 53 GW; 14 GW; 158 TWh;
- C) 60 GW; 60 GW; 120 TWh;
- D) 80 GW; 0 GW; 171 TWh.

Zadanie 10.

Obok rozwoju w Polsce energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii warto:

- A) zbudować w Polsce kilka elektrowni jądrowych najnowszej generacji;
- B) zwiększać efektywność użytkowania energii;
- C) oszczędzać energię powszechnie w każdym domu i przedsiębiorstwie;
- D) zastosować wszystkie rozwiązania wymienione w punktach: A, B, C.

Załącznik nr 6

Odpowiedzi do testu „Odnawialne źródła energii”.

Numer zadania	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Odpowiedź	C	A	B	C	D	B	B	C	B	D
Punkty	1p	1p	1p	1p	1p	1p	1p	1p	1p	1p